

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΟΝ ΤΣΟΠΑΚΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

ΘΕΣΗ

Βρίσκεται ΒΔ του οικισμού Τσόπακα ο οποίος ανήκει στην κοινότητα Λαυαίου, ανάμεσα στους ελαιώνες και δίπλα σε έναν λάκκο που είναι διαμορφωμένος στον φυσικό βράχο και ο οποίος συγκέντρωνε βρόχινο νερό για το πότισμα των ζώων. Ο ερειπωμένος ναός είναι γνωστός στην περιοχή με το όνομα Τρισάκια ή Τρισάγια, όνομα που προέρχεται από την ύπαρξη δύο ακόμα παρεκκλησίων που αποτελούν νεότερες προσθήκες και τα οποία προσκολλώνται εκατέρωθεν του αρχικού κτίσματος.

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ο ναός είναι κηρυγμένος ως αρχαίο μνημείο προστατευόμενο από το άρθρο 2 του Κ.Ν. 5351/1982 "περί αρχαιοτήτων" με την Υ.Α. ΥΠ.ΠΕ./ΑΡΧ/ΒΥΦ30/15904/24.11.62 απόφαση που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 8731 τ.β./17.12.62.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Ο ναός είναι γνωστός στην βιβλιογραφία και υπάρχουν σποραδικές πληροφορίες γι' αυτόν σε αρκετά δημοσιεύματα. Εγδεικτικά αναφέρουμε τα εξής: Ν.Β. Δρανδάκη, Βυζαντινά τοιχογραφία της Μέσα Μάνης, Αθήνα 1964, Dora Eliopoulou-Rogan, Mani, History and monuments, Cabettus press, 1973, Theodora Eliopulu-Rogan, Quelques Fresques caractéristiques des églises Byzantines du Magne, Byzantion XLVII (1977), Karin M. Skawran, The Development of Middle Byzantine Fresco Painting in Greece.

δη απόδοση των σωμάτων. Οι τοιχογραφίες στις οποίες σημειωτέον έχουν αναγνωριστεί και δυτικές επιδράσεις αποτελούν ένα εξαιρετικά αξιόλογο σύνολο βυζαντινής τέχνης που απηχεί τα λαϊκά ρεύματα της εποχής. Η χρονολόγησή τους από διάφορους μελετητές κυμαίνεται από τον 12ο μέχρι τον 14ο αιώνα. Ο καθηγητής Ν.Β. Δρανδάκης τις θεωρεί έργο του τελευταίου τέταρτου του 13ου αιώνα.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Ο ναός έχει υποστεί σοβαρές βλάβες και είναι μισοερείπωμένος. Το τεταρτοσφαίριο της αψίδας έχει καταρρεύσει. Καταρρεύσεις υπάρχουν και στην καμάρα του Ιερού, ενώ ρωγμές διατρέχουν σχεδόν το σύνολο τού κτίσματος. Περιορισμένης έκτασης στερεωτικές εργασίες έγιναν το 1991 ωστόσο είναι επιτακτική η ανάγκη πλήρους αντιμετώπισης των προβλημάτων καθώς και η ανάδειξη του συνόλου αφού αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα ζωγραφικής τέχνης των βυζαντινών χρόνων.

Το «Ιστορικό» του ιερού ναού του ΤΣΟΠΑΚΑ (ή ΤΡΙΣΑΓΙΑ)

Το Δεκέμβριο του 1990, ο τότε Διευθύνων Σύμβουλος της UNILEVER κ. Majers (από το Rotterdam) μου επεσήμανε την περίπτωση του τελείως εγκαταλειμμένου Βυζαντινού ναού αυτού, με τις σωζόμενες ακόμη - αλλά σε άμεσο κίνδυνο καταστροφής - υπέροχες τοιχογραφίες.

Μετά από ανεπιτυχείς προσπάθειές μου αντιμετώπισης του θέματος, πρώτα με τον τότε Υπουργό Πολιτισμού και, στη συνέχεια, με το Ίδρυμα Κωστοπούλου, έλαβα γράμμα με ημερομηνία 22/10/98 από την 5^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με την οποία μου γνωστοποιήθηκαν α) η απόφασή τους για την τοποθέτηση στεγάστρου «την οποία προτίθεται να υλοποιήσει ιδιώτης» και β) ότι εξακολουθούν να βρίσκονται σε εκκρεμότητα η μελέτη αποκατάστασης του ναού και η εν συνεχεία υλοποίησή της «στην οποία θα μπορούσατε να συμβάλετε, εφ' όσον το επιθυμείτε».

Μετά από νεότερο γράμμα του Κου Majers και διάφορες νέες επαφές για το όλο θέμα απευθύνω στις 23/12/02 γράμμα στον κ. Κ. Καρρά, στο οποίο θέτω το ερώτημα εάν η Ελληνική Εταιρία θα μπορούσε να επιληφθεί του θέματος.

Σε απάντηση λαμβάνω επιστολή της Κας Γρατσία, με ημερομηνία 12/3/03 στην οποία μου γνωστοποιείται α) η απόφαση του Συμβουλίου Αρχαιολογικής Κληρονομιάς να ασχοληθεί με την προστασία αυτού του μνημείου, β) ότι έχει τοποθετηθεί προστατευτικό στέγαστρο στο ναό αλλά γ) ότι «η πραγμάτωση μελέτης αποκατάστασης θα επιτευχθεί μόνο αν βρεθεί χορηγία». Με άλλα λόγια, εάν βρεθεί χορηγός για το έργο, θα ξεκινήσει η σύνταξη της μελέτης.

Ανταπαντώντας, στις 28/3/03, ερωτώ εάν έχει γίνει εκτίμηση του κόστους του όλου έργου. Στις 16/10/03, μου γράφει η Κα Χάρις Καλλιγά επισυνάπτοντας τις δύο προσφορές που συγκέντρωσε το Συμβούλιο Αρχαιολογικής Κληρονομιάς για τη μελέτη αποκατάστασης του βυζαντινού ναού. Και οι δύο ήσαν του Ιουνίου 2003 - και δη για το ποσό η μία των € 17.000 και η άλλη των € 13.000 - με εκτίμηση κόστους του έργου αποκατάστασης στα € 120.000.

Στις 29/10/03, ευχαριστώντας την Κα Καλλιγά, επισημαίνω δύο βασικά - κατά τη γνώμη μου - κενά στις προσφορές. Η Κα Καλλιγά, ανταπαντώντας στις 13/11/03, μου γνωρίζει ότι, κατά νεότερη πληροφόρηση, η Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού «εκπονεί τη μελέτη στερέωσης του ναού». Η Κα Καλλιγά προσθέτει ότι «με τα νέα αυτά δεδομένα το συμβούλιό μας εκτιμά ότι το αμέσως επόμενο στάδιο

είναι να πραγματοποιηθούν οι στερεωτικές εργασίες που θα επιτρέψουν να μην καταστραφεί περαιτέρω το μνημείο και να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος ώστε να ετοιμαστεί η μελέτη αποκατάστασής του. Κατά συνέπεια θα θέλαμε να σας προτείνουμε η χρηματοδότηση που προτίθεσθε να προσφέρετε για το μνημείο να μη δοθεί για τη μελέτη αποκατάστασης αλλά για την κάλυψη μέρους του ποσού των στερεωτικών εργασιών. Παράλληλα το συμβούλιό μας θα προσπαθήσει να αναζητήσει και άλλους χορηγούς για τη συγκέντρωση του υπόλοιπου ποσού».

Δεδομένου ότι αυτές οι νέες πληροφορίες από το Υπουργείο Πολιτισμού μας απομακρύνουν και πάλι από το στόχο της αποκατάστασης του ναού, θέτω στην Κα Καλλιγά τα εξής ερωτήματα με το γράμμα μου της 25/11/03 :

- α) Για ποιο λόγο να μην προωθηθούν παράλληλα οι δύο μελέτες - της στερέωσης και της αποκατάστασης - (ούτως ώστε να μη διαιωνισθεί το όλο θέμα) ;
 - β) Ποια η (νέα) τάξη μεγέθους της απαιτούμενης δαπάνης για τις διάφορες εργασίες του ναού ;
- και
- γ) Με τι ποσό σκοπεύει το Δημόσιο να συμμετάσχει στην εκτέλεση του όλου έργου;

Χωρίς τις πληροφορίες αυτές δεν είναι εύκολο να αναζητηθούν άλλες χορηγίες .

Έτσι φθάνουμε στην τελευταία επιστολή της Κας Καλλιγά, με ημερομηνία 29/1/04 με την οποία :

- α) διαψεύδεται ότι είχε ληφθεί απόφαση στο Υπουργείο Πολιτισμού για τη μελέτη αποκατάστασης του ναού.
- β) δηλώνεται ότι το Υπουργείο έχει αναλάβει την εκπόνηση της αρχιτεκτονικής μελέτης στερέωσης και ότι η Μητρόπολη Γυθείου - μετά από επιχορήγηση του Υπουργείου - έχει αναλάβει την εκπόνηση της στατικής μελέτης στερέωσης και των στερεωτικών εργασιών.
- γ) Ως εκ τούτου δεν τίθεται τώρα θέμα μελέτης αποκατάστασης ούτε, πολύ περισσότερο, θέμα οποιασδήποτε εργασίας αποκατάστασης.
- δ) Το κόστος των στερεωτικών (και μόνον) εργασιών εκτιμάται σε € 160.000 (!) ενώ η αναμενόμενη συμβολή του Υπουργείου Πολιτισμού θα είναι της τάξης των € 60.000 (δλδ. 35-40% του συνόλου).